

Azîz Mahmud Hüdâyî'nin Arapça ve Farsça Manzûmeleri

DOÇ. DR. MUSA YILDIZ

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Azîz Mahmud Hüdâyî, yaşadığı XVI.-XVII. yüz yılların siyâsî, sosyal ve kültür tarihiyle ilgili araştırmalarda adından bir vesile ile mutlaka söz edilen mümtaz şahsiyetlerden birisidir. Bu çalışmada bu güne kadar müstakil bir araştırma konusu yapılmayan, Azîz Mahmud Hüdâyî'nin divânında ve diğer eserlerinde yer alan Arapça ve Farsça manzûmeleri incelenecektir. Asıl amaç, Arapça ve Farsça manzûmeleri, bu dillere vâkıf olmayanların istifadesine sunmaktır.

Çalışmada Ziver Tezeren'in 1987 yılında İstanbul'da yayımlanmış olduğu *Azîz Mahmud Hüdâyî Divanı*'nda yer alan Arapça ve Farsça manzûmeler esas alınmıştır. Bu manzûmelerin Arapça olanlarından dört tanesinin yerleri, divânının nüshalarından üçü taranarak tespit edilmiştir. Bu nüshalar Süleymaniye Kütüphanesi, Hâcî Mahmud Efendi Bölümü, No: 2372/2 (54b-173b), Ankara Millî Kütüphane, Yz. A.1915 (142b-178a)¹ ile A.5598 (13b-121b)'dir. Bunlardan Süleymaniye Kütüphanesi, Hâcî Mahmud Efendi nüshasının istinsâh tarihi, müellifin vefat tarihine iki yıl gibi yakın bir zaman olduğundan, bu nüsha asıl nüsha olarak kabul edilmiş ve diğer iki nüsha bununla karşılaştırılmıştır. Söz konusu yazma, Mustafa Tatçı ile birlikte tıpkı basım ve çeviri yazımını hazırlamış olduğumuz nüsha olup, h.1040/m.1630 tarihlidir².

Divânın taranması sırasında, söz konusu kitapta yer almayan bir yeni Arapça kıt'a tarafımızdan belirlenmiştir. Divânda tespit edilemeyen diğer manzûmeler ise, adı geçen eser esas alınarak, Arapçadan Lâtin harflerine aktarılmış olup, ülkemizde tamamının Türkçeye çevirisi ilk defa tarafımızdan yapılmıştır. Böylece 5 adet Arapça şiir, 12 adet Arapça kıt'a, 12 adet Arapça müfred, 13 adet Arapça seci'li sözü ile 5 adet Farsça kıt'a ve müfred tespit edilmiştir. Ayrıca belirlenen 14 adet Arapça-Türkçe karışımı mülemma' ve telmi'leri de konuya dahil edil-

Aziz Mahmud Hüdâyî külliyesinin ana kapıdan görünüşü

miştir. Tespit edilen bu manzûmelerde Cenab-ı Hak, Hazreti Peygamber (s.a.v.), kitap, iman, ibadet, af dileme, kötülüğü terk etme, cennette evlatları görme arzusu vb... konular işlenmektedir. Çalışmanın sonuna, bütün manzûmelerin Lâtin harflerine aktarılmış hâli ile Türkçe çevirileri eklenmiştir. Şiirlerin Türkçeye çevirileri yapılırken mümkün olduğunca şiir diline sadık kalınmıştır.

Osmanlı kültüründe kişinin iki borcu vardır. Bunlardan birincisi Arapça öğrenmek, ikincisi de Farsça öğrenmektir. “Kim ki bilir Fârisî, gider deynin yarısı” sözü yaygındır. Bu söze göre, Farsça öğrenen kişi borcunun yarısını ödemiş olur. Kişi borcunun geri kalan yarısını ise Arapça öğrenerek öder. Bu düşünceden hareket eden Osmanlı âlimleri, bu iki dili, aldıkları sağlam bir medrese eğitimiyle iyi bir şekilde öğrenmişlerdir. Aynı ilmî düşünceden hareket ettiğini düşündüğümüz Azîz Mahmud Hüdâyî'nin bu dillere hakimiyeti, bir yabancı dilde en zor kaleme alınan Arapça ve Farsça manzûmelerinde görülmektedir. Yalnız Azîz Mahmud Hüdâyî'nin hayatıyla ilgili eserlerde³ onun Arapça ve Farsçayla olan münasebetini ortaya koyan pek fazla bilgi yoktur. Ancak bu eserlerde satır aralarından bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür. *Mektûbât* adlı eserindeki⁴ “*Tahsîlimiz, saltanat-ı Süleymâniye sâyesinde ve Selimiye devletinde olmuştur.*” ifadesinden, eğitimini Kanunî Sultan Süleyman ve II. Selim zamanında tamamladığı anlaşılmaktadır.

Tezâkir adlı eserinde yer alan şu cümleleri de, onun medrese tahsili hakkında bazı ipuçları verir niteliktedir⁵:

“*Merhûm ve mağfûr leh ceddiniz Sultân Süleyman Hân Hazretlerinin sâye-i saltanatlarında, Siget (Zigetvar) seferinden iki yıl önce esrâr-ı Kur'ân-ı Hakîm ve âsâr-ı Furkân-ı Azîm Küçükayasofya'da bu duacınıza münkeşife olup, husûsan*

bu ‘Yâ Sîn ve’l-Kur’âni’l-Hakîm’ kıssası iyân olup, dâ’im yazmak hâtırasında oldukça mevânî’ zuhûr ederdi.”

Bu cümlelerden, Zigetvar Seferinin meydana geldiği h.974/m.1566’dan önceki yıllarda Azîz Mahmud Hüdâyî’nin Küçükayasofya’da ilim tahsili ile meşgul olduğunu anlamak mümkündür.

Böylece ilk tahsiline Şereflikoçhisar’da başlayan, bilgisini arttırmak için İstanbul’a giden ve Küçük Ayasofya Medresesinde tahsilini sürdüren Azîz Mahmud Hüdâyî, daha sonra İstanbul’da Nazır-zâde Ramazan Efendinin (984/1576) derslerini takip etmiştir. Nâzır-zâde 1569 yılında Edirne’ye müderris olarak tayin edilince ondan ayrılmamış, onun mu’id ve mülâzimi olmuştur. Nazır-zâde, 1571-1572 yıllarında Şam ve Mısır kadıkları görevini ifâ ederken, onun meclislerinde bulunmuş ve nâibliğini yapmıştır. Bu yıllarda en önemlisi bu ülke âlimlerinden aldığı dersler ve özellikle Kahire’de Şeyh Kerîmuddîn Halvetî (986/1577)’den aldığı “Usûl-i esmâ” olmuştur⁶.

Bu çalışmada, Azîz Mahmud Hüdâyî’nin Arapça ve Farsça manzûmeleri yedi ana başlık altında ele alınmıştır. Bunlar sırasıyla dîvânı içinde geçen Arapça İlâhîleri, Arapça İlâhîsi, Arapça kıt’aları, Arapça müfredleri, Arapça secî’li sözleri, Arapça-Türkçe karışımı mülemma’ ve telmi’leri, Farsça kıt’a ve müfredleridir.

Dîvânı içinde geçen Arapça İlâhîlerinden ilki (Arapça ve Farsça Manzûmeleri A-1), Ziver Tezeren baskısında “Tesbîhâtü’t-Terâvîh (Teravîh Tesbihatı)” başlığı altında verilmiştir. Çalışmada esas alınan asıl nüshada, 129. ilâhî olarak yerini almıştır. İki beyitten meydana gelen bu ilâhîde, Allah’a yakarır, peygambere salât ve selâm getirerek af dileme, doğru yola iletmesini isteme ve cennete girmeyi arzulama konuları işlenir.

İkinci ilâhî ise (Arapça ve Farsça Manzûmeleri A-2), Ziver Tezeren baskısında “Tesbîhâtü’t-Terâvîh (Teravîh Tesbihatı)” başlığı altında verilen birinci ilâhînin devamı gibidir. Ancak incelediğim nüshalarda peş peşe gelmelerine rağmen, iki ayrı ilâhî şeklinde yazılmış ve numaralanmıştır. Asıl nüshada 130. şiir olarak yerini almıştır. Bu ilâhîde de Peygamber (s.a.v.) konu edilmiş, miraç olayına telmihte bulunulmuş, Mescid-i Harâm’dan Mescid-i Aksâ’ya gittiği, onun Kur’ân’la yaratılanların hepsine gönderildiği, âlemlere rahmet olarak geldiği ve peygamberlerin sonuncusu olduğu ifade edilir.

Üçüncü ilâhî (Arapça ve Farsça Manzûmeleri A-3), Ziver Tezeren baskısında Arapça şiirler kısmında “Munâcâtü’t-Temcîd (Övme Yakarışı)” başlığı altında verilmiştir. Asıl nüshada ise 149. ilâhî olarak yerini almıştır. Yedi beyitten meydana gelen bu ilâhîde Allah’a tam bir yakarış ve yalvarma söz konusudur. Bir örnek olması açısından bu şiirin Türkçe çevirisini burada vermek uygun olacaktır:

1. Ey bu kubbeleri direksiz binâ eden
Ey rüzgârı gönderen ve ey bulutları inşâ eden
2. Ey vicdanlarda gizlenenlerin hepsini bilen
Ey istediklerini bir kitapta takdîr eden

3. Habibine ve onun ailesinin hepsine salât et
Hesap yerinde ümmetinin kusurlarını setr et
4. Ey sıkıntıları gideren ve günahları bağışlayan
Ey gaybı bilen ve doğruları ilham eden
5. Ey kendisine bütün ihtiyaçlar sunulan
Ey ıstırapların giderilmesinde kendisine dayanılan
6. Kulunun kalbini senden başkasını sevmemesi için temizle
Ey tasarruf sahibi ey kölelerin efendisi
7. Fazlın ve kereminle sana kavuşmayı kolaylaştır bize
Ey engelleri kaldıran ey örtüleri açan

Dîvânda yer alan Arapça dördüncü manzûme (Arapça ve Farsça Manzûmeleri A-4), asıl nüshada 151. ilâhî olarak yerini almıştır. Murabba şeklinde beş hânedan meydana gelen bu ilâhîde Azîz Mahmud Hüdâyî, tasavvufî eğitim sürecinde olan öğrencilerine seslenerek, onlara dünyayı terk etmelerini, üstadın hizmetinde olmalarını, rızık vereni görmeleri için aç kalmalarını, sadece Allah'a yönelmelerini, irşâdı kabul etmeme durumunda kişinin kurtuluşa eremeyeceğini dile getirir. Bu çalışmada ikinci başlık olan "Arapça İlâhîsi" (Arapça ve Farsça Manzûmeleri B) adı altında ele alınan "Te'âlev eyyuhe'l-'uşşâk (Gelin ey âşıklar)" diye başlayan ilâhî, Ziver Tezeren baskısında olmasına rağmen, dîvânın tarafımızdan incelenen nüshalarında bulunamamıştır. Bu yüzden çalışmada müstakil bir başlık altında incelenmiştir. Murabba şeklinde beş hânedan meydana gelen bu ilâhîde Azîz Mahmud Hüdâyî, âşıklara seslenerek onları her şeyin sahibi olan, dilediğini azîz ve dilediğini de zelîl eden Allah'a yöneltir.

"Arapça Kıt'aları" başlığı altında yer alan (Arapça ve Farsça Manzûmeleri C) on iki müstakil kıt'ada, Cenâb-ı Hak, iman, ibadet, af dileme, hamd ve şükür konularını işlemektedir. Bunlardan on ikincisi Ziver Tezeren baskısında olmamasına rağmen, dîvânın tarafımızdan incelenen nüshalarında tespit edilmiştir. Bu kıt'a şöyledir:

Estağfiru'llâhe'l-'Azîm
Min kulli mâ lâ yestakîm
Ente'l-Kerîm Ente'r-Rahîm
İğfir lenâ yevme'z-zelel

Bu kıt'anın Türkçeye çevirisini de şu şekilde yapmak mümkündür:

Af dilerim Yüce Allah'tan
Doğru olmayan her şeyden
Sen cömertsin Sen merhamet eden
Affet bizi ahiret günü

Bu kıt'anın son mısrasında ahiret günü için, "yevme'z-zelel (kusurlar/itaat günü)" tabirinin kullanılması dikkat çekicidir. Bu tabir İslâmî literatürde ender rastlanan bir tabir gibi görünmektedir.

Bu çalışmada “Arapça Müfredleri” başlığı altında (Arapça ve Farsça Manzûmeleri D), on iki adet müfred yer alır. Bu müfredlerde Cenab-ı Hak, peygamber, iman, kötülüğü terk etme, bel ve yol evlatlarını cennette görme arzusu gibi konuları işler. Bunlara örnek olarak şu müfredleri vermek mümkündür:

1. Da’îl-hubse ve’c’alhu harâmen ‘aleyke
Ve ahsin ilâ men esâ’e ileyke

Türkçesi:

Bırak kötülüğü yasakla onu kendine
İyilik et sana kötülük eden

8. Necâ min nefsihi men vahhada’llâhe
İzi’t-tevhîdu tiryâku’s-sumûmi

Türkçesi:

Kendini kurtardı kelime-i tevhîdi söyleyen
Kelime-i tevhîd panzehiridir zehirlerin

10. Ekûlu târeten yâ Rabbi zidnî
Ve uhrâ leyte ummî lem telidnî

Türkçesi:

Ey Rabbim bana artır bazen derim
Keşke annem beni doğurmasaydı bazen de derim

“Arapça Seci’li Sözleri” başlığı altında (Arapça ve Farsça Manzûmeleri E), on üç adet seci’li söz yer almaktadır. Bu seci’li sözlerde Cenâb-ı Hak, peygamber, iman ve ibadet konularını işler. Bunlara örnek olarak şu seci’li sözleri vermek mümkündür:

2. Men ‘amile sâlihan bi-husni’l-i’tikâdi
Fa’llâhu Te’âlâ yûsiluhu ile’l-murâdi
Fe inne’llâhe Ra’ûfun bi’l-‘ibâdi
Leyse li-fadlihi ve keremihi nefâdi

Türkçesi:

Tam bir inançla kim iyi bir amel işler
Allahu Teala onu muradına erdirir
Allah kullarına karşı merhametlidir
Fazlı ve keremi tükenmezdir

6. Ve’skinî şerâben tahûrâ
Ve yessir lî bi-rahmetike cenneten ve surûrâ

Türkçesi:

Temiz bir içecek sun bana
Kolaylaştır rahmetinle cenneti ve sevinci bana

14. Fe ke'enne kulûbenâ beyne hadîd
Fîhâ lâ yu'essiru va'dun ve lâ va'îd

Türkçesi:

Sanki kalplerimiz demirler arasında
Ne vaat ne de tehdit tesir ediyor onlara

“Arapça-Türkçe Karışımı Mülemma‘ ve Telmî‘leri” başlığı altında (Arapça ve Farsça Manzûmeleri F), on dört adet mülemma‘ ve telmî‘ yer alır. Dîvânın nüshaları taranarak belirlenen bu manzûmelerde Cenâb-ı Hak, kader ve kazâ, ibadet, irşâd, Allah yolunda çalışma konularını işler. Bunlara örnek olarak şu manzûmeleri vermek mümkündür:

1. *Allâhumme yâ Hâdî*⁷
Âsân eyle yolumuz
*Sehhil ‘ubûre’l-vâdî*⁸
Tîz geçir tut elimiz
12. O sultândır eden kulların irşâd
*Men lem yehdi’llâhu mâ lehu min hâd*⁹
Gönül kasrın ede lutf ile âbâd
El-hamdu li’llâh eş-sukru li’llâh
15. *Leyse li’l-insânî illâ mâ-se‘â*¹⁰
*Fe’ctehid fi’llâhi in şî’te’l-felâh*¹¹
Ey Hüdâyî Hakk’ı zikr et dâ’imâ
Tâ ki sadra hâsıl ola inşirâh

Bu çalışmanın son başlığı olan “Farsça Kıt’a ve Müfredleri” kısmında (Arapça ve Farsça Manzûmeleri G) beş adet kıt’a ve müfred yer alır. Bunlarda da Cenâb-ı Hak, Peygamber (s.a.v.) ve af dileme konuları işlenir. Örnek olarak da şu manzûmeleri vermek mümkündür:

4. Zenb râ i’tirâf huner est
Şer cezâst ez beşer beşer est

Türkçesi:

Hünerdir günahını itiraf etmesi insanın
Beşerin şerri cezasıdır beşerin

5. Ez hak hemekes hâl-i nikû mîhâhed
Ân-est serencâm ki û mîhâhed

Türkçesi:

Allah'tan herkes iyi hâl ister
Ama sonunda onun dediği olur

Sonuç olarak, Azîz Mahmud Hüdâyî'nin tıpkı basıma esas aldığımız dîvânının içinde yer alan 234 ilâhîden dördünün Arapça olduğu, bunun yanında dîvânın Ziver Tezeren baskısında yer alan Arapça şiirleri başlığı altındaki manzûmelerinin, dîvânın farklı nüshalarından ve üstadın diğer eserlerinden derlendiği anlaşılır. Azîz Mahmud Hüdâyî'nin bütün bu manzûmelerde, Cenâb-ı Hak, Peygamber, iman, kader ve kazâ, ibadet, miraç, Allah'a yakarma, af dileme, Allah'tan doğru yola iletmesini isteme, cennete girmeyi arzulama, dünyayı terk etme, kötülüğü bırakma, Allah'a yönelme, Allah yolunda çalışma, irşâd, hamd ve şükür konularını işlediği görülür. Bu konuların dîvânında ve eserlerinde işlenen konulardan farklı olmadığı ortaya çıkar.

Bu manzûmeler incelendiğinde, Azîz Mahmud Hüdâyî'nin almış olduğu sağlam bir medrese eğitimi sürecinde, Arapça ve Farsçaya vakıf olduğu sonucuna varılır. Öte yandan kaleme aldığı 26 eserinden 19'unu Arapça olarak yazması da bu görüşü destekler mahiyettedir. Özellikle hocası Nazır-zâde ile birlikte gittiği Şam ve Mısır'da Arapça bilgisini artırdığı anlaşılır. Böylece kendisi kaleme aldığı manzûmeleriyle Osmanlıca, Arapça ve Farsçaya olan vukûfiyetini de gözler önüne serer.

ARAPÇA VE FARŞÇA MANZÛMELERİ A-DÎVÂNİ İÇİNDE GEÇEN ARAPÇA İLÂHÎLERİ

1.

Yâ evvele'l-evvelîn yâ âhire'l-âhirîn
Salli 'ale'l-Mustafâ ve Seyyidi'l-Murselîn
Va'fu 'annâ yevme'd-dîn vağfir lenâ ecmâ'in
Yâ Rahmânu yâ Rahîm yâ Latîfu yâ Kerîm
İhdinâ'n-nehce'l-kavîm ve's-sirâta'l-mustakîm
Va'ğfir lenâ yâ Mevlâ Ente'l-Cevâdu'l-Kerîm
Nes'eluke'r-Ridvâne ve'l-Cennete ve'n-na'im¹²

Türkçeye Çevirisi:

Ey öncelerin öncesi ey sonraların sonrası
Peygamberlerin efendisi Mustafâ'ya salât et
Bizi kıyamet gününde affet bizim hepimizi bağışla
Ey Rahmân ey Rahîm ey Latîf ey Kerîm
Bize hakîkati ve doğru yolu göster
Affet bizi ey Mevlâ sen cömertsin ve ikram edensin
Senden Rıdvân'ı Cennet'i ve nimetleri isteriz

2.

Subhâne'llezî esrâ bi'l-Habîbi'l-Mustafâ
Mine'l-Mescidi'l-Harâm ile'l-Mescidi'l-Aksâ
Evsalehu bi'l-fadli ile'l-matlabi'l-a'lâ
Summe evhâ mâ-evhâ ve'ctebâhu ve'stafâ
Erselehu bi'l-Hudâ ilâ kâffeti'l-verâ
Rahmeten li'l-âlemîn hâtemen li'l-enbiyâ
Sallâ'llâhu 'aleyhi ve selleme teslîmâ
Ve âlihi't-tayyîbîn ve sahibihî'l-etkiyâ¹³

Türkçeye Çevirisi:

Noksanlıklardan münezzehtir gece yürüten sevgili Mustafâ'ya
Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya
Onu fazlıyla en yüce makâma ulaştırdı
Sonra vahyini bildirdi¹⁴ seçti onu ve ayırdı
Onu Kur'ân'la yaratılanların hepsine gönderdi
Âlemlere rahmet ve peygamberlerin sonuncusu olarak
Allah salât ve selâm eylesin ona
Ve onun iyi ailesine ve takva sahibi dostlarına

3.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Yâ men benâ bilâ 'amedin hâzihî'l-kibâb¹⁵
Yâ mursile'r-riyâhi ve yâ munşî'e's-sehâb
2. Yâ men yerâ cemî'a hafâyâ'd-damâ'iri
Yâ men kadâ ve kaddera mâ şâ'e fî'l-kitâb
3. Salli 'alâ habîbîke ve âlihi ecma'în¹⁶
Ve'stur 'uyube'l-ummeti fî mevkifi'l-hisâb
4. Yâ kâşife'l-kurûbi yâ gâfire'z-zunûb
Yâ 'âlîme'l-ğuyûbi yâ mulhime's-savâb
5. Yâ men ileyhi yurfa'u kullu'l-havâ'ici¹⁷
Yâ men ileyhi yarci'u fî def'i'l-idtirâb
6. Tahhir fu'âde 'abdike 'an hubbi mâ sivâk
Yâ men lehu't-tasarrufu yâ mâlike'r-rikâb
7. Yessir lenâ visâleke bi'l-fadli ve'l-kerem
Yâ dâfi'a'l-mevâni'i yâ râfi'a'l-hicâb¹⁸

Türkçeye Çevirisi:

1. Ey bu kubbeleri direksiz binâ eden
Ey rüzgârı gönderen ve ey bulutları inşâ eden

Pir Üftade Dergahından bir seccade

2. Ey vicdanlarda gizlenenlerin hepsini bilen
Ey istediklerini bir kitapta takdir eden
3. Habibine ve onun ailesinin hepsine salât et
Hesap yerinde ümmetinin kusurlarını setr et
4. Ey sıkıntıları gideren ve günahları bağışlayan
Ey gaybı bilen ve doğruları ilham eden
5. Ey kendisine bütün ihtiyaçlar sunulan
Ey ıstırapların giderilmesinde kendisine dayanılan
6. Kulunun kalbini senden başkasını sevmemesi için temizle
Ey tasarruf sahibi ey kölelerin efendisi
7. Fazlın ve kereminle sana kavuşmayı kolaylaştır bize
Ey engelleri kaldıran ey örtüleri açan

4.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. E lâ yâ es'ade'l-evlâd
Da'î'd-dunyâ ve hemme'z-zâd
Ve cânib kulle mâ ta'tâd
Ve lâzîm hidmete'l-ustâd
2. Tecevva' key terâ'r-Rezzâk
Ve hallî'n-nefse ve'l-âfâk
Ve sir fî âlemi'l-itlâk¹⁹
Hunâke'l-kadru ve'l-a'yâd

3. Fe hassil ahsene'z-zâd
Ve kum va'bur 'ale'l-vâdî²⁰
Fe men lem yehdihi'l-Hâdî
Tehayyeru mâ lehû min hâd
4. Te'âlev eyyuhe't-tullâb²¹
Îlâ men yerhamu'l-evvâb
'Asâ en yefteha'l-ebvâb
Lehu'l-cûdu lehu'l-imdâd²²
5. Tecellâ Rabbunâ'r-Rahmân
Lehu'l-fadlu lehu'l-ihsân
Fe ennâ yuflihu'l-insân
Îzâ lem yakbeli'l-irşâd²³

Türkçeye Çevirisi:

1. Dikkat et ey çocukların en mutlusu
Bırak dünyayı ve geçim sıkıntısını
Bırak alıştığın her şeyi
Devam et üstadın hizmetine
2. Aç kal rızık vereni görmek için
Bırak enfüsü ve âfâkı
Yürü özgürlük âleminde
Oradadır Kadir ve bayramlar
3. Elde et en güzel azığı
Kalk ve geç vadiyi
Etmezse Allah kime hidâyet
Şaşırır ve kimse edemez ona hidâyet
4. Gelin ey dostlar
Kuluna merhamet edene
Umulur ki kapıları açar
Cömerttir O yardım eder
5. Tecellî etti Rahmân olan Rabbimiz
Ondadır fazilet Ondadır ihsân
Nasıl felâh bulur insan
Îrşâdı kabul etmeyince

B-ARAPÇA İLÂHÎSİ

1. Te'âlev eyyuhe'l-'uşşâk
Fe mâ fî'l-kevni mevcûd
Fe ğayru'l-Hakki ma'dum
Ve 'aynu'l-Hakki maksûd

2. Huve'r-Râfi'û Huve'l-Hâdî
Huve'l-Mu'tî Huve'l-Mâni'
Fe men kânet lehu 'aynun
Fe bâbu'ş-şirki mesdûd
3. Teftinu eyyuhe's-sâlik
Ve 'indî kullu şey'in hâlik
Huve'l-Bâkî Huve'l-Mâlik
Lehu'l-fadlu lehu'l-cûd
4. Tu'izzu men teşâ'u ve
Tuzillu men teşâ' yâ Rab
Fe men vâleyte makbûl
Ve men 'âdeyte merdûd
5. Lehu'd-dunyâ lehu'l-'ukbâ
Lehu'l-'ûlâ lehu'l-uhrâ
Lehu's-suğrâ lehu'l-kubrâ
Ve Rabbu'l-'arşi Mahmud

Türkçeye Çevirisi:

1. Gelin ey âşıklar
Yok kainatta kimse
Yok Hak'tan başkası
Hakk'ın kendisidir kastedilen
2. Yücelten O'dur hidâyet eden O
Veren O'dur engelleyen de O
Kimin varsa gözü
Kapalıdır şirk kapısı
3. Aklet ey sâlik!
Yok olur bendeki her şey
Bakî olan O'dur sahip de O
Erdem O'nun cömertlik de O'nundur
4. Dilediğini azîz eder ve
Dilediğini zelîl edersin²⁴ yâ Rab
Kime dost olursan odur makbûl
Kime düşman olursan odur merdûd
5. Dünya O'nun ukbâ O'nun
Evvel O'nun âhir O'nun
Küçük O'nun büyük O'nun
Arşın Rabbidir hamd edilen

Kur'an okumanın şifâ olduğunu ifade eden levha

C-ARAPÇA KIT'ALARI

1. Li-zâti'llâhi lezzâtu
Ve nûru'l-Hakki mir'âtu
Fe câhid fî sebîli'r-Rabbi
Fe zikru'llâhi mirkâtu
2. İsbir kalîlen fe 'inde'l-'usri yusru
Ve kullu emrin lehu vaktun ve tedbîru
Ve li'l-muheymini fî ahvâlinâ nazaru
Ve fevka tedbîrinâ li'llâhi takdîru
3. Te'âlâ Rabbunâ'r-Rahmânu
'Ani'l-'aczi 'ani'n-nuksâni
Lehu'l-fadlu lehu'l-ihsânu
Lehu'l-cûdu lehu'l-imdâdu
4. Yâ men yu'tî ve yemna'u
Lâ a'rifu mâ asna'u
Necnî min vartati hayretin
Ve'hdinâ sirâta mâ yenfa'u
5. el-Hamdu leke ve's-şukru
Yâ men lehu'l-fadlu'l-'azîmu
Yessir lenâ zevka'l-visâli
Yâ Muste'ânu yâ Kerîmu

6. Şera'nâ'l-yevme fî emrin 'azîmi
Tevekkelnâ 'ale'l-Hayyi'l-Kadîmi
Lehu'l-fadlu lehu'l-lutfu lehu'l-cûdu
Ve nercû rahmete'r-Rabbi'r-Rahîmi
7. Lâha lî en lâ felâha fî'l-hevâ
Fa'budi'llâhe ve kun ehle't-tukâ
Ve'ctehid fî kesbi hayrin dâ'imâ
Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â
8. Leke'l-hamdu leke's-şukru
Leke'l-ezkâru yâ Rahmânu
Fe minke'l-fadlu ve'l-cûdu
Ve minke'l-lutfu ve'l-ihsânu
9. Fe leyse'l-kâlu ke'l-hâli
Ve leyse'l-'ilmu ke'l-'ayni
Ve eyne'n-nâkisu'l-a'mâ
Ve eyne sâhibu'l-'ayni
10. Tih 'ale't-tâ'ihî²⁵ ve kun zâ fitna
Key yetihe tîhuhu fî tîhik
Rabbenâ el-hamdu leke ve's-şukru lek
Fevka a'dâdi mâ tahte'l-felek
11. Ente Mahmud Ente Ma'bûd
Ente Matlûb Ente Maksûd
Ente Ma'bûd Ente Maksûd
Ente Mevcûd Ente Ma'bûd
12. Estağfiru'llâhe'l-'Azîm
Min kulli mâ lâ yestakîm
Ente'l-Kerîm Ente'r-Rahîm
İğfir lenâ yevme'z-zele²⁶

Türkçeye Çevirileri:

1. Allah'ın zâtının lezzetleri vardır
Ve Hakkın nuru onun aynasıdır
Rabbin yolunda çalış
Allah'ı zikir yüceltir
2. Biraz sabret zorlukta bir kolaylık vardır
Her işin bir vakti ve planı vardır
Hükümrânın hâllerimizde bir görüşü vardır
Tebdirlerimizin üstünde Allah'ın takdiri vardır
3. Rahmân olan Rabbimiz uzaktır
Acizlikten ve noksanlıktan

Onun iyiliği ve ihsânı vardır
Onun cömertliği ve yardımını vardır

4. Ey veren ve engelleyen
Bilemiyorum ne yapacağımı
Şaşkınlık çıkmazına yakalandık
Bizi fayda veren yola ilet
5. Hamd sana şükür sana
Ey yüce fazlı olan
Bize kavuşma zevkini kolaylaştır
Ey yardım eden ey ikramda bulunan
6. Bugün büyük bir işe giriştik
Ezelî olan varlığa tevekkül ettik
Hikmet onun, lütuf onun, ikram onun
Rahmetini umarız Rahim olan Rabbin
7. Nefse uymada kurtuluş olmadığını fark ettim
İbadet et Allah'a ol takva sahibi
Daima iyilik yapmaya çalış
İnsan için yoktur çalıştığından başkası²⁷
8. Hamd sana şükür de sana
Zikirler de sanadır ey Rahmân
İyilik ve ikram sendendir
Lütuf ve ihsan da sendendir
9. Laf iş gibi değildir
Bilgi görmek gibi değildir
Nerede amâ olan kusurlu
Nerede gören kişi
10. Kibirliye karşı kibirli ve dikkatli ol
Onun kibri senin kibrinde yok olsun diye
Rabbimiz hamd sanadır şükür de sana
Göğün altındakilerin sayısından daha fazla
11. Sen hamd edilensin sen ibadet edilen
Sen talep edilensin sen yönelinen
Sen ibadet edilensin sen yönelinen
Sen var olansın sen ibadet edilen
12. Af dilerim Yüce Allah'tan
Doğru olmayan her şeyden
Sen cömertsin Sen merhamet eden
Affet bizi mahşer günü

D-ARAPÇA MÜFREDLERİ

1. Da'î'l-hubse ve'c'alhu harâmen 'aleyke
Ve ahsin ilâ men esâ'e ileyke
2. Ve lev kâneti'd-dunyâ tedûmu li-vâhid
Le-kâne Rasûlu'llâhi fihâ muhalledâ
3. Tevekkelnâ 'ale'l-hayyi'l-kadîmi
Recevnâ fadlahu bahran amîkâ
4. Teveccehnâ ile'r-Rabbi'l-Kerîmi
Fe nercû rahmete'llâhi'r-Rahîmi
5. Yessera'llâhu'l-Kerîmu'l-Muste'ân
Ru'yete'l-evlâdi fî dâri'l-cinân
6. Tevekkeltu hakkan 'alâ Halikî
Ve fevvadtu emrî 'alâ Râzikî
7. Yâ Şâfi'a'l-halâ'iki yâ menbe'a'l-hudâ
Ente'llezi bu'iste ilâ da'veti'l-verâ
8. Necâ min nefsihi men vahhada'llâhe
İzi't-tevhîdu tiryâku's-sumûmi
9. Racavnâ fadlahu bahran 'amîkan
Teveccehnâ ile'r-Rabbi'l-Kerîmi
10. Ekûlu târeten yâ Rabbi zidnî
Ve uhrâ leyte ummî lem telidnî²⁸
11. Hâlika'l-cinni Hâlika'n-nâsi
Râzika'z-zâkirîne ve'n-nâsi
12. Kitâbun fihi 'ilmu'd-dîni mezkûr
Bi-mûcibihi'l-'amelu nûrun 'alâ nûr

Türkçeye Çevirileri:

1. Brak kötülüğü yasakla onu kendine
İyilik et sana kötülük edene
2. Dünya şâyet bir kişi için kalsaydı
Resûlullah orada ebedî kalırdı
3. Ezelî olan varlığa tevekkül ettik
Derin bir deniz olan fazlını umduk
4. İkrâm sahibi Rabbimize yöneldik
Rahîm olan Allah'ın rahmetini dileriz
5. İkrâm sahibi ve yardım eden Allah kolaylaştır bize
Evlatlarımızı görmeyi cennet evinde

6. Gerçekten yaratıcıma tevekkül ettim
İşimi de rızık verene bıraktım
7. Ey yaratılanların şefaathçisi ey hidâyet kaynağı olan
Yaratılanların daveti için sensin gönderilen
8. Kendini kurtardı kelime-i tevhîdi söyleyen
Kelime-i tevhîd panzehiridir zehirlerin
9. Derin bir deniz olan fazlını umduk
İkrâm sahibi Rabbimize yöneldik
10. Ey Rabbim bana artır bazen derim
Keşke annem beni doğurmasaydı bazen de derim
11. Ey cinleri yaratan ey insanları yaratan
Ey zikredenlere ve insanlara rızık veren
12. Allah'ın kitabında dinî ilimler mezkûrdur
Ona göre amel etmek nûr üstüne nûrdur

E-ARAPÇA SECİ'Lİ SÖZLERİ

1. Allahumme salli 'ale'r-Rasûli'l-Mustafâ ve'l-habîbi'l-Muctebâ
Râkibi'l-Burâki leylete'l-mi'râci
Sâhibi's-şefâ'ati'l-'uzmâ yevme'l-ihdiyâci
Hâtemi'l-enbiyâ'i ve'l-murselîn
Ed-Dâ'î ile'llâhi bi-kemâli'l-yakîn
2. Men 'amile sâlihan bi-husni'l-i'tikâdi
Fa'llâhu Te'âlâ yûsiluhu ile'l-murâdi
Fe inne'llâhe Ra'ûfun bi'l-'ibâdi
Leyse li-fadlihi ve keremihi nefâdi
3. Men 'amile sâlihan ev kâle hayran
Fa'llâhu hayran yerahu ve yesma'uhu

İleyke yas'adu'l-kelimu't-tayyibu
Ve'l-'amelu's-sâlihu yarfa'uhu
4. Yâ 'Alîmu ve yâ Hâdî 'aleyke i'timâdî
Sahhîh 'amelî va'tikâdî ve yessir lî bi-fadlike murâdî
5. Tevhîdu'l-ef'âli ve's-sifâti ve'z-zât
Miftâhu'd-derecâti'l-'âliyât
6. Ve'skinî şerâben tahûrâ
Ve yessir lî bi-rahmetike cenneten ve surûrâ
7. Men 'amile sâlihan bi-husni'l-i'tikâd
Evsalehu'llâhu bi-fadlihi ile'l-murâd
8. et-Tevhîdu sihhatu'l-eşbâhi ve râhatu'l-ervâhi
Ve minhâcu'l-envâri ve mi'râcu'l-esrâri

Aziz Mahmud Hüdâyi Câmii'nden bir kesit

9. et-Tevhîdu tiryâkun ekbera li-su'bâni'n-nefs
Ve tarîkun esleme ilâ makâmi'l-uns
10. A'id zikre mahbûbi'l-kulûbi ve fikrih
Li-yezhebe huznu'l-kalbi ve yezdâde şavkuh
11. Allahumme innâ nec'aluke fî nuhûrihim
Ve ne'ûzu bi-ke min şurûrihim
12. Yâ 'Alîmu ve yâ Hâdî
Sahhîh 'amelî va'tikâdî
13. Allahumme aslih 'amelî va'tikâdî
Ve avsinlî bi-fadlike ilâ murâdî
14. Fe ke'enne kulûbenâ beyne hadîd
Fîhâ lâ yu'essiru va'dun ve lâ va'îd

Türkçeye Çevirileri:

1. Allah'ım seçtiğin Peygamberine ve ayırdığın Habîbine
Mirac gecesinde Burak'a binene
İhtiyaç günü yüce şefaata sahibine
Nebîlerin ve Resullerin sonuncusuna
Tam bir imanla Allah'a davet edene salât et
2. Tam bir inançla kim iyi bir amel işler
Allahu Teala onu muradına erdirir

Allah kullarına karşı merhametlidir
Fazlı ve keremi tükenmezdir

3. Kim iyi bir amel işlerse ya da hayır söylese
Allah o hayrı görür ve onu iştirir
Güzel söz ona ulaşır
İyi amel de ona yükselir
4. Ey her şeyi bilen ve ey hidâyet eden
Sana dayanırım
Düzeltil amelimi ve inancımı
Yardımlınla kolaylaştır bana muradımı
5. Fillerin sıfatların ve zâtın birliği
Anahtarıdır yüce derecelerin
6. Temiz bir içecek sun bana
Kolaylaştır rahmetinle cenneti ve sevinci bana
7. Tam bir inançla kim iyi bir amel işler
Allahu Teala yardımlıyla onu muradına erdirir
8. Kelime-i tevhîd hayallerin sağlığı ve ruhların rahatıdır
Nurların yolu sırların miracıdır
9. Kelime-i tevhîd nefis yılanının en büyük panzehiridir
Ünsiyet makamına giden en doğru yoldur
10. Kalplerin ve düşüncelerin sevgilisini anmayı tekrarlar
Kalbin hüznünün gitmesi ve şevkinin artması için
11. Allah'ım (düşmanları) kahretmeyi sana bırakıyoruz
Şerlerinden de sana sığınıyoruz
12. Ey her şeyi bilen ve ey hidâyet eden
Düzeltil amelimi ve inancımı
13. Allah'ım düzeltil amelimi ve inancımı
Yardımlınla muradıma eriştir beni
14. Sanki kalplerimiz demirler arasında
Ne vaat ne de tehdit tesir ediyor onlara

F- ARAPÇA-TÜRKÇE KARIŞIMI MÜLEMMA' VE TELMÎ'LERİ

1. *Allâhumme yâ Hâdî*²⁹
Âsân eyle yolumuz
*Sehhil 'ubûre'l-vâdî*³⁰
Tîz geçir tut elimiz³¹
2. Koma Hüdâyî'yi garîb
Vaslın ana eyle nasîb

- Yessir merâmî yâ Mucîb*³²
Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
Senden kerem Senden atâ³³
3. *Ente'l-Kerîmu'l-Muste'ân*
*Ente'r-Ra'ûfu kullu ân*³⁴
İhsânına kaldık hemân
Kul neylesin yâ Rabbenâ³⁵
4. İfsâdı ko ey nefsi dîn
*Kad dalle kavmun mufsidûn*³⁶
Tâlibleri etme zebûn
İnsâfa gel insâfa gel³⁷
5. *Men 'arefe men 'aref*
*Kad 'arefe va'teref*³⁸
Kullar isterse şeref
Sultân'ı bilmek gerek³⁹
6. *Lekad ebda'tenâ bi'l-kâfi ve'n-nûn*
*Te'âlâ şânuke 'ammâ yekûlûn*⁴⁰
Olalım lutf u ihsânına makrûn
Kulun Mevlâ'dan artık yâ kimi var⁴¹
7. *Kun zâkire'r-Rabbî'r-Rahîm*
*Hazâ sirâtun mustakîm*⁴²
Zâkir bulur bâkî na'îm
İksâr-ı zikru'llâh ile⁴³
8. *Tûbâ li-kavmin zâkirîn*
*Buşrâ bi-envâri'l-yakîn*⁴⁴
Kuvvet bulur ashâb-ı dîn
Ensâr-ı zikru'llâh ile⁴⁵
9. *Huve'l-Evvel Huve'l-Âhir*
*Huve'l-Bâtin Huve'z-Zâhir*⁴⁶
Hakk'ı her yerde gör hâzır
Vâsıl olmağa sa'y eyle⁴⁷
10. *Ente'r-Rahîm Ente tağfîru'z-zunûb*
Ente'l-Kerîm Ente testuru'l-'uyûb
*Ente'l-Kâdir Ente tuslihu'l-kulûb*⁴⁸
Efendim Sultânım ihsân senindir⁴⁹
11. O Sultândır eden kulların irşâd
*Men lem yehdi'llâhu mâ lehu min hâd*⁵⁰
Gönül kasrın ede lutf ile âbâd
*El-hamdu li'llâh eş-sukru li'llâh*⁵¹

Hilye-i Şerif

12. *İnne'l-Habîbe'l-Mustafâ*
*Kad kâle lâ uhsî senâ*⁵²
Şükrün atâ üzre atâ
Yâ Rab nice şükredelim⁵³
13. *Câhidû fi'llâhi yâ ehle's-salâh*
*İnne 'umre'l-mer'i yemdî ke'r-riyâh*⁵⁴
Cennet ehline gerek ilm ü amel
Lâ-cerem uçmağa lâzımdır cenâh
Yâ' ibâda'llâhi kâmû va'budû
*Ve'zkurûhu fi'l-guduvvi ve'r-revâh*⁵⁵
Akla bakma er tecellî nûruna
Şem'a hâcet kalmaz oldukda sabâh⁵⁶
14. *Leyse li'l-insânî illâ mâ-se'â*⁵⁷
*Fe'ctehid fi'llâhi in şî'te'l-felâh*⁵⁸
Ey Hüdâyî Hakk'ı zikr et dâ'imâ
Tâ ki sadra hâsıl ola inşirâh⁵⁹

G- FARŞÇA KIT'A VE MÜFREDLERİ

1. Sermâye-i se'âdet-i 'âlem Muhammedest
Maksûd ez-in tînet-i Âdem Muhammedest
Der sûret-i Âdem âmede gerçi mukaddemâ

Der ma'ni pîşvâ ve mukaddem Muhammedest
Gerçi Hüdâyî ehl-i risâlet mukerremest
Mahbûb-i hâk Muhammed ve hâtem Muhammedest

2. Ey deret Ka'be-i erbâb-ı necât
Kıbletî vechuke fî kulli salât
Zât-ı pâk-i tû munezzeh zi-cihât
Dergehet ka'be-i ehli derecât
3. Ey ilâh-i men ve ilâh-i heme
Vey penâh-i men ve penâh-i heme
Rahmetet râ çû hadd ü âyet nîst
Afv kon yâ Kerîm gunâh-i heme
4. Zenb râ i'tirâf huner est
Şer cezâst ez beşer beşer est
5. Ez hak hemekes hâl-i nikû mîhâhed
Ân-est serencâm ki û mîhâhed

Türkçeye Çevirileri:

1. Alemin mutluluğunun sermayesi Muhammeddir
Adem'in bu yaratılışından maksat Muhammeddir
Adem gerçi sûrette önce gelmiştir ama
Manâda öncü ve önde olan Muhammeddir
Hüdâyî risâlet ehli olanlar değerli olsalar da
Muhammed Hakk'ın sevgilisidir ve sonuncu Muhammeddir
2. Ey kapısı kurtuluş ehlinin Kabesi olan
Yüzün her namazda benim kiblemdir
Senin temiz zâtın yönlerden münezzehtir
Dergâhın derece ehlinin Kabesidir
3. Ey benim ilahım ve herkesin ilahı
Ey benim sığınağım ve herkesin sığınağı
Rahmetinin madem yoktur haddi hududu
Ey Kerîm affet herkesin günahını
4. Hünerdir günahını itiraf etmesi insanın
Beşerin şerri cezasıdır beşerin
5. Allah'tan herkes iyi hâl ister
Ama sonunda onun dediği olur.

DİPNOTLAR

1. Müstensihi Ahmed b. Halîl Efendidir. İstinsâh tarihi 11 Rebi'ü'l-evvel 1137/27 Kasım 1724.
2. Aziz Mahmud Hüdâyî, Divân-ı İlâhiyât (Haz. Mustafa Tatcı-Musa Yıldız), İstanbul 2005.
3. Hayatı ve eserleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Müstakim-zâde Süleyman Sadeddin Efendi, Mecelletü'n-Nisâb, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi Blm., No: 628, 439b; Kemalettin Şenocak, Kutbül-Ârifin Seyyid Aziz Mahmud Hüdâyî (Hayatı-Menâkıbı-Eserleri), İstanbul 1970; Ziver Tezeren, Seyyid Aziz Mahmud Hüdâyî, İstanbul 1984, I, 9-85; Yılmaz, H. Kâmil, "Aziz Mahmud Hüdâyî", TDVİA, IV, 338-339; a.mlf., Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı, İstanbul 1999; Mehmet Emin Ertan, Aziz Mahmud Hüdâyî, İstanbul 2001; Mustafa Özdamar, Aziz Mahmud Hüdâyî, İstanbul 2001.
4. Süleymaniye Ktp, Fatih Blm., No:2572, 127a.
5. Tezâkîr-i Hüdâyî, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Blm., No:2572, 267a-268b.
6. Celvetiyye'de sülûk, esmâ ilemdir. Esmâ-i seb'a, yani Allah'ın yedi adı "usûl-i esmâa" adını alır. Celvetilikte bunlardan başka beş ad daha kabul edilmiştir ki, bunlara da "furû-i esmâ" denilir.
7. Ey hidâyet eden Allah'ım!
8. Vadiyi geçmemizi kolaylaştır.
9. Allah kime hidâyet etmezse ona kimse hidâyet edemez.
10. "Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." Necm Sûresi, 39. âyetten iktibâs.
11. Kurtuluşa ermek istersen çalış Allah yolunda.
12. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 123a-123b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 178a.
13. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 123b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 178a.
14. Necm Sûresi, 10. âyetinden iktibas.
15. Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 178a'da "hâzihi'l-kibâbe", "li-hâzihi'l-kibâbe" şeklindedir.
16. Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 178a'da "ve âlihi ecma'ın", "ve'l-âl ecma'ın" şeklindedir.
17. Bu beytin birinci mısrası Ziver Tezeren baskısında "Yâ men ileyhi yurfa'u fi kulli'l-havâ'ici" şeklinde geçer. Muhtemelen araya giren fî harf-i cerri matbaa hatasıdır.
18. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 133a-133b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 168b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 94a-94b.
19. Bu mısra Ziver Tezeren baskısında "Ve sir âleme'l-itlâk" şeklinde geçer. Muhtemelen ikinci kelimedenden sonraki fî harf-i cerri yazım sırasında unutulmuştur.
20. Bu mısra Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915'te "Ve câhid va'bur 'ale'l-vâdî" şeklindedir.
21. İncelediğimiz nüshalarda geçen "tullâb" kelimesi, Ziver Tezeren baskısında "ashâb" olarak nakledilmiştir.
22. Bu mısra Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915'te "Lehu'l-cûdu lehu'l-icâd" şeklindedir.
23. "İzâ lem yakbeli'l-irşâd", Ziver Tezeren baskısında "İzâ lem yebkali'l-irşâd" olarak geçer. Muhtemelen matbaa hatasıdır. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 134a-134b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 168a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 94b-95a.
24. Âl-i İmrân Sûresi, 26. âyetinden iktibas.
25. "et-Tâ'ihî" kelimesi Ziver Tezeren baskısında "et-Tâhî" şeklinde yazılmıştır. Muhtemelen matbaa hatasıdır.
26. Bu son kıt'a divânında yer almaktadır. bk. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 103a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 160b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 61b.
27. Necm Sûresi, 38. âyetten iktibas.
28. Bu müfred de divânında yer almaktadır. bk. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 173a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 79a.
29. Ey hidâyet eden Allah'ım!
30. Vadiyi geçmemizi kolaylaştır.
31. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 82a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 151a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 35a.
32. Ey dualara icâbet eden! İsteğimi kolaylaştır.
33. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 69a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 149a;

- Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 46b.
34. Sen cömertsin yardım istenensin
Sen her zaman esirgeyensin.
35. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 95b-96a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 158b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 56a.
36. Fesat çıkarırlar yoldan çıktılar.
37. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 103b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 161a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 62a.
38. Bileni bilen
Bilir ve kendini tanıır
39. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 117a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 165b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 69a.
40. Kaf ve nûn ile (kun/ol diyerek) bizleri yarattın
Söylenenlerin hepsinden uzaktır senin şânın
41. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 118a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 165b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 70a.
42. Merhametli olan Rabbi zikreder ol
Budur doğru yol.
43. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 141a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 165b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 70a.
44. Ne mutlu zikreden topluluğa
Yakîn bilginin nurlarını müjdele onlara
45. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 141a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 172b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 86b.
46. O öncedir O sonradır
gizlidir O aşikârdır
47. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 144b-145a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 171a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 85a.
48. Sen merhametlisin Sen günahları affedersin
Sen cömertsin kusurları örtersin
Sen güçlüsün sen kalpleri islâh edersin
49. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 146b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 172b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 97b.
50. Allah kime hidâyet etmezse ona kimse hidâyet edemez.
51. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 146a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 175a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 98b.
52. Şüphesiz Habîbin Mustafa
Onu yeterince övemem dedi
53. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 103b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 175a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 100a.
54. Ey doğru yolda olanlar! Çalışın Allah yolunda
Zira kişinin ömrü geçer rüzgar gibi
55. Ey Allah'ın kulları! Kalkın ve ibadet edin
Sabah akşam Allah'ı zikredin
56. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 149b; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 174a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 102a.
57. "Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." Necm Sûresi, 39. âyetten ikti-bâs.
58. Kurtuluşa ermek istersen çalış Allah yolunda.
59. Süleymaniye Ktp., Hâcî Mahmud Efendi, No: 2372, 150a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 1915, 174a; Ankara Millî Ktp., Yz. A. 5598, 102a-102b.